

Зміст поняття «творча індивідуальність особистості» у зарубіжній літературі

Дослідження поняття «творча індивідуальність особистості» зумовлено розвитком сучасних парадигм ідентичності та самовираження. Зарубіжний досвід допомагає розкрити психологічні аспекти творчого процесу, вплив культури на індивідуальне вираження творчості та педагогічні аспекти розвитку креативності та інноваційного мислення в освіті. Важливість теми для самоідентифікації українців полягає в розкритті внутрішніх проявів творчого процесу особистості з точки зору вивчення творчої індивідуальності в зарубіжній літературі в різних аспектах філософії, психології, освіти та сучасних педагогічних досліджень, присвячених ідентичності особистості.

Ключові слова: творчість, уява, творча індивідуальність, творчий процес, соціум.

Актуальність. Дослідження змісту поняття «творча індивідуальність особистості» у зарубіжній літературі має великий потенціал для вивчення у вітчизняному науково-освітньому середовищі з кількох ключових аспектів. Це важливо для розуміння того, як творчість формує ідентичність особистості, що необхідно враховувати у контексті сучасних парадигм самовираження та самореалізації майбутнього фахівця у галузі музичної освіти.

Аналіз іноземного досвіду допомагає розширити уявлення стосовно психологічних аспектів творчого процесу митця, такі як уява, асоціативне мислення та вплив на них у процесі розвитку особистості. Крім того, вивчення цієї проблематики розкриває міжкультурні взаємозв'язки та індивідуальне вираження творчості особистістю. Це також набуває значущості з точки зору педагогічної перспективи, оскільки розуміння творчої індивідуальності є ключем до розвитку креативності, критичного мислення та інноваційних підходів в освіті. Нарешті, дослідження культурної диверсифікації дозволяє виявити спільні риси та відмінності в сприйнятті та вираженні творчості особистості за допомогою сучасних наукових підходів, в різних культурах.

Аналіз останніх публікацій. Зміст поняття «творча індивідуальність особистості» у зарубіжній літературі розкриває психологічні аспекти творчого процесу, вплив різних культур на індивідуальне вираження творчості та педагогічні аспекти розвитку креативності особистості. У роботах Ліан Габори і Пітера Каррутерса досліджується роль уяви в творчості та її зв'язок з дитячою уявною грою, розглядається відмінність між історичною та особистісною творчістю, роль уяви в утворенні зв'язків між різними сферами діяльності людини. Натомість Дж. С. Кауфман проводив дослідження, в яких вивчав взаємозв'язок між особистісними рисами людини та її творчістю. У роботі М. Крофорд «Шлях до творчої індивідуальності» [1] досліджувала, як життєвий досвід та спадщина формують унікальну творчу ідентичність особистості, наголошуючи на самопізнанні, винахідливості та мужності. Вчені Б. Едвардс і Керолін Дікон у книзі «Нова філософія креативності» [2] розглядали творчу індивідуальність крізь призму

¹ Бутрей Дмитро Ігоревич, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.
<https://orcid.org/0009-0009-2345-8376>

гуманістичної психології, пов'язуючи творчість з потребою в самоактуалізації. Отже, останні публікації різнобічно висвітлюють творчу індивідуальність особистості з філософських, психологічних, педагогічних позицій, висвітлюючи вплив соціокультурного досвіду, гуманістичного підходу в освіті, роль вчителя у формуванні майбутнього музиканта.

Метою дослідження є розкриття зарубіжного досвіду у галузі творчості людини та її впливу на формування творчої індивідуальності особистості.

Виклад основного матеріалу.

Британський дослідник Б. Гаут звертається до вирішення важливих питань філософії творчості. Він стверджує, що творчість виходить за межі мистецтва та стосується всіх аспектів життя людини. Вчений розглядає такі проблеми як визначення сутності поняття творчості, розкриває важливість психології творчості в житті людини, її раціональність і відношення до національних традицій, естетичну цінність. У статті також обговорюється зв'язок між творчістю та уявою, телеологічний характер творчості та роль гри у підвищенні творчості. Б. Гаут підкреслює необхідність філософського аналізу творчості, критики її психологічних теорій та зростаючий інтерес до творчості як галузі досліджень у межах філософії. Загалом, дослідник наголошує на необхідності міждисциплінарного спілкування з багатою психологічною літературою у напрямку творчості.

Зв'язок між творчістю та уявою людини Б. Гаут вважає центральною темою філософії творчості. Художньо-образна уява виникає процесі творчої діяльності. На думку вченого існує розрізнення: під час пасивної творчості ідеї виникають мимовільно, а активна творчість відбувається у процесі випробування різних підходів до розв'язання проблеми або завдання. Ключову роль в активній творчості відіграє уява, що дозволяє людям уявляти різні стани справ без прив'язування до їх правдивості або можливого втілення, що дозволяє їм випробовувати різні варіанти дій. У свою чергу творча уява передбачає встановлення зв'язків між різними сферами діяльності людини [6, с. 1342-1344].

У науковому середовищі здатність до творчості автор розглядає як телеологічну, тобто наперед визначену. Разом з тим, вона передбачає широкий спектр знань та навичок, які до певної міри можна розвинути [4].

Сучасна науковиця Л. Габора досліджує багатогранну природу творчості з психологічної точки зору. Вона визначає креативність як виразну людську здатність уявляти та створювати щось нове. Вона наголошує на оригінальності та доцільності визначення ключових критеріїв оцінки рівня креативності. Авторка обговорює чотири аспекти творчості, які включають творчу індивідуальність, процес творчості, кінцевий продукт творчої діяльності і соціокультурне середовище, приписуючи творчість певним рисам особистості та конкретним етапам проведення творчого процесу. На думку авторки, творча особистість має власні характерні риси, а творчий процес передбачає динамічність, гнучкість, здатність особистості аналізувати, синтезувати та реорганізувати інформацію.

У процесі творчості особистості притаманна гнучкість для вирішення проблемних задач; вона може швидко аналізувати та синтезувати інформацію для створення нових смислів. Творчий продукт, створений людиною, є результатом її творчого процесу, а сприятливі для творчості умови створюються соціумом і мають важливе місце у творчому процесі особистості та окреслюються місцем її перебування. Останній з чотирьох аспектів, соціум, залежить від умов середовища,

сприятливих для творчості. Такі фактори, як освіта, навчання, зразки для наслідування та наставники, економічні умови та навіть дитяча травма можуть впливати на творчі здібності людини. Крім того, контекст навколишнього середовища, включаючи фізичне та соціальне оточення, може впливати на творчий процес і отримані продукти.

Крім того, Л. Габора розглядає відмінності між такими поняттями як творчість, відкриття і винахідництво, причому кожна з цих дефініцій передбачає створення чогось нового різними способами. Дослідниця наголошує на відносності впливу досвіду, випадковості (удачі) та інтуїції на творчий процес [5, с. 1517].

Сутність креативності Л. Габора визначає як унікальну особистісну рису, яка дозволяє людям за допомогою уяви створювати щось нове, тим самим змінюючи світ. Конструкт креативності характеризується оригінальністю або новизною, а також відповідністю або адаптивністю з несподіваністю та високою якістю. Креативність також включає когнітивні та особистісні здібності, зокрема такі як чутливість до проблем, гнучкість у їх вирішенні і дивергентне мислення.

Л. Габора розрізняє історичну творчість (H-Creativity) та особистісну творчість (P-Creativity). Результатом історичної творчості є продукт, який є новим для всього людства та який має вплив на розвиток цивілізації, тоді як наслідком особистісної творчості є продукт, який є новим для самого творця, але може не мати впливу на цивілізацію загалом [5, с. 1516]. Отже, чотири аспекти творчості, а саме людина, процес, продукт і соціум, відіграють значну роль у психології творчості особистості.

Для творчої особистості характерні такі специфічні риси як: незалежність суджень, впевненість у собі, потяг до вирішення складних завдань, естетична орієнтація, схильність до ризику, відкритість до нового досвіду, толерантність до плюралізму, імпульсивність, енергійність. Ці риси пов'язані з креативністю і можуть впливати на творчий результат людини.

Творчий процес включає серію етапів, такі як підготовка, інкубація, висвітлення та перевірка. Цей процес має вирішальне значення для розвитку творчих ідей особистості, він часто передбачає несвідоме опрацювання проблеми, після чого настає раптова мить прозріння або просвітлення. Творчий продукт може мати різні форми, такі як фізичний об'єкт, поведінковий акт або ідея, теорія чи план дій. Результатом творчого процесу стає виявлення творчих ідей особистості, що може мати значний вплив на суспільство та культуру [5, с. 1515-1516].

На думку Л. Габора, дискусія щодо того, чи є творчість предметно-специфічною чи загальною областю, є складною для вирішення. Психологи, які наголошують на ролі нового досвіду, схильні розглядати креативність як предметну специфіку, припускаючи, що знання в одній галузі не обов'язково посилюють креативність в іншій. Вони стверджують, що експертність в одному творчому починанні рідко асоціюється з експертністю в іншому.

З іншого боку, психологи, які наголошують на інтуїції та асоціативних процесах мислення, схильні розглядати творчість як щось загальне. Вони стверджують, що асоціативне мислення може призвести до метафор, які поєднують знання з різних сфер, а дослідження, що включають шкали самооцінки та контрольні списки креативності, як правило, підтримують точку зору, що креативність є загальною областю. Істина, швидше за все, лежить десь між цими крайнощами. Це вказує на те, що креативність в одній області може допомогти, але

не гарантувати креативного підходу в іншій, а також свідчить про те, що креативність не можна розглядати лише як предметну або загальну. Вони підкреслюють необхідність розгляду внутрішніх проявів творчого процесу особистості, менш помітних, але не менш важливих ніж зовнішні. В той же час вони наголошують на важливості враховувати результати творчості, а не зосереджуватися на творчому процесі, що може призвести до недооцінки інших аспектів творчості, через які творчість розглядається як предметно-специфічна [3].

Функціональна гіпотеза дослідження ролі дитячої уявної гри в підвищенні творчості дорослих була запропонована П.Каррутерсом. Він стверджує, що уявна гра, в практичній діяльності покращує характерні для дорослих поведінкові моделі. Натомість П. Каррутерс вважає, що дитяча уявна гра зрештою підвищує рівень творчості дорослих [2, с. 235]. Ця гіпотеза підтверджується емпіричними доказами з дослідження дітей з особливими освітніми потребами, які показали, що діти, які беруть участь у активних видах ігрової діяльності, більш творчі, ніж контрольні групи, які займалися імітаційною діяльністю або структурованим розв'язанням проблем. Таким чином, підтверджено причинну залежність між уявою та творчістю, що водночас не ставить між ними знаку рівності. Тобто, в ході творчості активно використовується уява, але не будь-яке застосування уяви є творчим [2, с. 243].

Модель творчої уяви, запропонована М. Біні, вказує на те, що творчість включає в себе встановлення зв'язків між різними галузями за допомогою уяви, наприклад, у створенні метафор або створенні доказів у евклідовій геометрії. Модель зв'язку М. Біні є валідною, якщо сприймати її як твердження стосовно того, як уява функціонує у творчій діяльності; але є проблематичною, якщо сприймати цю інформацію як твердження того, як працюють усі творчі способи використання уяви. Наприклад, художник, скульптор або композитор можуть бути дуже творчими у створенні красивих та оригінальних творів, але їм не обов'язково створювати зв'язки між різними сферами; іноді вони можуть бути дуже креативним у роз'єднанні речей; філософи можуть бути креативними у розрізненні понять, які раніше збігалися. Тож важливо зауважити, що встановлення зв'язків є лише одним із способів бути творчим [1, с. 232].

У дослідженнях Тессі Т. Пумаккауа, Раяна Е. Холта та Джеймса С. Кауфмана розглядається взаємозв'язок між особистісними рисами, творчістю та освітніми спеціальностями за тестом RIASEC (Реалістичні, Дослідницькі, Художні, Соціальні та Підприємницькі). Учасники (3295 студентів) оцінювалися за особистісними рисами, самооцінкою творчості та творчими завданнями [7, с. 914].

Результати показали, що студенти дослідницьких та художніх спеціальностей мали вищі показники відкритості та самооцінки творчості порівняно з іншими. Студенти дослідницьких спеціальностей також відзначалися високою приязністю. Виявлені значні відмінності в особистісних рисах та творчості студентів різних спеціальностей, зокрема вищі рівні відкритості, приязності, самооцінки творчості та творчості виявлені у дослідницьких спеціальностях, особливо соціальних науках [7, с. 916].

Висновки.

Отже, у дослідженнях зарубіжних авторів підкреслюється важливість вивчення творчої індивідуальності особистості з психологічної, філософської та педагогічної перспектив. Дослідження змісту цього поняття відкриває важливі аспекти, такі як вплив творчості на формування особистісної ідентичності,

взаємозв'язки між культурою та індивідуальним вираженням творчості, а також ключову роль уяви в творчому процесі. Дослідження також підкреслюють важливість розуміння творчої індивідуальності для розвитку креативності та інноваційного мислення в освіті.

Психологічне дослідження творчості — це сфера, яка об'єднує багато різних галузей. Минулі та поточні суперечки стосуються відносного внеску досвіду, випадковості та інтуїції. Автори з'ясовують, чи потрібно робити наголос на процесі або на продукті, чи є креативність предметно-специфічною або загальною областю. Ми показали, що існує широкий спектр питань, які можна поставити щодо творчості, питань, які виходять за межі її ролі в естетиці. Більшість із цих питань не досліджувалися належним чином, а обширна психологічна література, яка їх стосується, надто часто ігнорувалася. Але існує також кількість філософських праць, які розглядають ці питання, і разом із психологічною літературою формує основу, на якій можна будувати дослідження у галузі музичної педагогіки.

Творчість, яка перетинає межі різних галузей, відкриває нові перспективи для дослідження. Вона вимагає врахування як процесу, так і продукту, а також розуміння її предметно-специфічних та загальних аспектів.

Література:

1. Beaney M. *Imagination and Creativity*. Milton Keynes : Open UP. 2005. PP. 230-235.
2. Carruthers P. *Human Creativity: Its Cognitive Basis, its Evolution and its Connections with Childhood Pretence*. *British Journal for the Philosophy of Science*. 2002. № 53.2. PP. 225–249.
3. Crawford M. *The Path of Creative Individuality*. New York City : Rosetta Books, 2009.
4. Edwards B., Deacon C. *A New Philosophy of Creativity*. 2011. PP. 85-88.
5. Gabora L. *Psychology of Creativity*. *Encyclopedia of Creativity, Invention, Innovation, and Entrepreneurship* / за ред. Elias G. Carayannis. 2013. PP. 1515-1520.
6. Gaut B. *The philosophy of creativity*. *Philosophy Compass*. 2010. № 5. PP. 1034-1046.
7. Kaufman J. C., Pumacahua T. T., Holt R. E. *Personality and creativity in realistic, investigative, artistic, social, and enterprising college majors*. *Personality and Individual Differences*. 2013. № 54. PP. 913-917.

BUTREI Dmytro.

Content of the concept of «creative individuality of a person» in foreign literature.

The need to study the content of the concept of «creative individuality of a person» in foreign literature in Ukraine is defined by the need for the development of creative individuality in the context of modern paradigms of identity and self-expression. The study of foreign experience helps to reveal the psychological aspects of the creative process, the influence of culture on the individual expression of creativity, and pedagogical aspects of the development of creativity and innovative thinking in education. The importance of raising this topic for the self-identification of Ukrainians lies in the disclosure of internal, less visible, but no less important than external manifestations of the creative process of the individual, which contributes to the formation of a unique cultural identity. The study of cultural diversification allows us to identify common features and differences in the perception and expression of creativity in different cultures and different scientific approaches, which contributes to the development of tolerance and understanding of diversity. Thus, the study of creative individuality in foreign literature becomes important from almost all aspects of philosophy, psychology, education, and modern research on personal identity.

Keywords: creativity, imagination, creative individuality, creative process, society.

References:

1. Beaney M. *Imagination and Creativity*. Milton Keynes: Open UP, 2005.

-
2. Carruthers P. Human Creativity: Its Cognitive Basis, its Evolution and its Connections with Childhood Pretence. *British Journal for the Philosophy of Science* 53.2 (2002): 225–249.
 3. Crawford, M. (2009). *The Path of Creative Individuality*. Rosetta Books.
 4. Edwards, B., Deacon, C. (2011). *A New Philosophy of Creativity*. Cambridge University Press.
 5. Gabora, L. (2013). Psychology of Creativity. In Elias G. Carayannis (Ed.) *Encyclopedia of Creativity, Invention, Innovation, and Entrepreneurship* (pp. 1515-1520). New Delhi, India: Springer.
 6. Gaut. B. The philosophy of creativity. *Philosophy Compass*, 5 (2010), pp. 1034-1046
 7. Kaufman J. C., Pumacahua T. T., Holt R. E. Personality and creativity in realistic, investigative, artistic, social, and enterprising college majors. *Personality and Individual Differences: Elsevier*, June 2013.